

“ธุรกิจการเมือง”กับการควบคุมสื่อมวลชน : ศึกษากรณี สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

นางสาว.เพียรฤติ อีรพรสกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6737-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I2221067x

“POLITICAL BUSINESS”AND MEDIA CONTROL : A CASE STUDY OF ITV

Miss Phianruedee Theerapornsakul

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 074-17-6737-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ “ธุรกิจการเมือง”กับการควบคุมสื่อมวลชน ศึกษากรณี สถานีโทรทัศน์
ไอทีวี
โดย นางสาว เพ็ญฤดี ธีรพรสกุล
สาขาวิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว.พฤษิสาณ ชุ่มพล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. พฤษิสาณ ชุ่มพล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

เพียรฤดี ธีรพรสกุล : "ธุรกิจการเมือง"กับการควบคุมสื่อมวลชน : ศึกษารณีสถานีโทรทัศน์ไอทีวี. ("POLITICAL BUSINESS" AND MEDIA CONTROL : A CASE STUDY OF ITV) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ม.ร.ว.พฤษถิสาณ ชุมพล, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.ดร. ไชยันต์ ไชยพร, 179 หน้า ISBN 974-17-6737-4

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาให้ทราบว่า ธุรกิจการเมืองเข้ามาควบคุมสื่อมวลชนหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาเฉพาะกรณีสถานีโทรทัศน์ไอทีวีซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์เสรี ในช่วงปีพ.ศ. 2543-2544 ช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่บริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามาถือหุ้นในบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน)ในสัดส่วนที่สูง และได้มีการเลิกจ้างพนักงานฝ่ายข่าวของบริษัทจำนวนหนึ่ง สมมติฐานในการศึกษามีว่า "นักธุรกิจที่เข้ามาเล่นการเมือง หรือ นักธุรกิจการเมือง ใช้อำนาจและอิทธิพลเข้าควบคุม เปลี่ยนแปลงการทำงานของสื่อมวลชนในสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ทำให้ส่งผลกระทบต่อเนื้อหาข่าวสารที่จะนำเสนอต่อมวลชนในสังคม" โดยวิธีการต่างๆในการศึกษาคือ การค้นคว้าเอกสารขั้นต้นและขั้นรอง และการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่มีส่วนร่วมและทราบเหตุการณ์ รวมไปถึงถึงนักวิชาการต่างๆ

การศึกษาพบว่า การเข้ามาเล่นการเมืองของกลุ่มทุนธุรกิจในปัจจุบัน ทำให้ธุรกิจกับการเมืองเกี่ยวพันกันมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่มีผู้นำบริษัทเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้นำทางการเมือง การที่บริษัทชินคอร์ปอเรชั่นได้เข้ามาถือหุ้นในไอทีวี ได้ทำให้เกิดการผูกขาดสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ทุกช่องยกเว้นไอทีวีเป็นของรัฐบาล หรืออยู่ในความควบคุมของรัฐบาลอยู่แล้ว ยกเว้นไอทีวีที่เป็นของเอกชนเพียงสถานีเดียว และเมื่อบริษัทชินคอร์ปอเรชั่นได้เข้ามาบริหารสถานีโทรทัศน์ไอทีวีก็ได้แทรกแซง ควบคุม และกำหนดทิศทางในการเสนอข่าวสารของไอทีวีไปในทางที่เป็นคุณแก่นักธุรกิจการเมืองที่มีอำนาจบริหารประเทศ โดยอาศัยอำนาจจากการถือหุ้น ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ภาควิชา.....การปกครอง.....ลายมือชื่อนิสิต.....เพียรฤดี ธีรพรสกุล.....
สาขาวิชา.....การปกครอง.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2547.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4481148024 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: POLITICAL BUSINESS / MEDIA CONTROL / ITV

PHIANRUEDEE THEERAPORNSAKUL : "POLITICAL BUSINESS" AND MEDIA CONTROL : A CASE STUDY OF ITV. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.M.R. PRUDHISAN JUMBALA .THESIS COADVISOR : ASSOC.PROF.CHAIYAN CHAIYAPORN, Ph.D., 179 pp. ISBN 974-17-6737-4.

The study has the objective of discovering whether "political business" has come to control the mass media in the particular case of ITV, Thailand's only "independent television" station during 2000-2001. The period was when Shin Corporation Public Company gained substantial share ownership in ITV Public Company during which some of the station's journalists had their employment terminated. It hypothesized that "Political businesspersons", businesspersons seeking political office, exerted power and influence to control and change the method of working of journalists in ITV station such that the media content was affected. Documentary research into primary and secondary sources and in-depth interviews of relevant respondents were the research methods used in the study.

The study found that today when business groups seek political office, business and politics become more closely connected, especially in the case studied where Shin Corporation Public Company's leadership coincided with the national political leadership. The fact that Shincorp gained a significant amount of shares in ITV made for the monopolization of television as a type of mass media because all TV stations were already government-owned or government-controlled except for ITV, which was privately owned. It was also found that when Shincorp took control of the management of ITV, it intervened in the station's operations by exerting shareholding power such that the direction of ITV's information dissemination benefited political businesspersons with national governing powers. The study's hypothesis was thus confirmed.

Department.....Government.....Student's signature.....
Field of study.....Government.....Advisor's signature.....
Academic year2004.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว.พศุภทิศาน ชุมพล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้
 ระยะเวลาในการชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้วิทยานิพนธ์
 ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ขอขอบคุณ รอง
 ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์ อนุสรณ์ ลิ้มมณี ประธาน
 กรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ กรรมการ ที่ได้ให้คำปรึกษาเสนอแนะ
 ประเด็น และความคิดต่างๆในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณอาจารย์คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 และอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหลายๆท่าน รวมไปถึงพี่ๆทั้งที่เคยทำงาน
 และยังคงทำงานอยู่ในสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ที่สละเวลามาให้ข้อมูล เพื่อประกอบการทำ
 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณพี่สุชาดา แซ่ลี้ คุณลักษณะมี ทุ๊ไฟเวาะ คุณธนศักดิ์ ชุมวิสูตร คุณพิมพ์ เกษตร
 หิรัญย์และคุณแหวรวี ศิลป์ประเสริฐ ตลอดจนเพื่อนๆทุกคนที่ช่วยแสดงความคิดเห็น สนับสนุนทั้ง
 แรงกาย แรงใจ เสมอมา ตั้งแต่เริ่มเรียนปริญญาโท

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ บุคคลที่สำคัญที่สุด คือ คุณพ่อและคุณแม่ ที่รักและเคารพ ที่เป็น
 แรงบันดาลใจ ตลอดจนเป็นที่พึ่ง คอยสนับสนุนในทุกๆเรื่อง ให้ลูกเรียนจนจบปริญญาโท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	15
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	16
วิธีการศึกษาวิจัย.....	16
กรอบความคิดในการศึกษาวิจัย.....	16
สมมุติฐานในการศึกษาวิจัย.....	17
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	18
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	19
ลำดับการนำเสนอการศึกษาวิจัย.....	19
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	20
แนวคิดทฤษฎีทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ.....	20
แนวคิดทฤษฎีสื่อสารมวลชนแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง.....	22
พัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ใช้ในการศึกษาสื่อมวลชน.....	23
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ใช้ในการศึกษาสื่อมวลชน.....	25
แนวคิดเรื่องอำนาจและอิทธิพล.....	29

บทที่ 3 วิวัฒนาการสู่ธุรกิจการเมืองและวิวัฒนาการของสื่อสารมวลชนในประเทศไทย.....	33
วิวัฒนาการสู่ธุรกิจการเมืองในประเทศไทย.....	33
สรุปความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ของกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจกับการเมือง ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2475.....	42
วิวัฒนาการของการสื่อสารมวลชนในประเทศไทย.....	43
บทที่ 4 สถานีโทรทัศน์ไอทีวี : กำเนิด การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อฝ่ายข่าว.....	58
จุดกำเนิดสถานีโทรทัศน์ไอทีวี.....	58
เงื่อนไขสัญญาการประมูล.....	60
แนวคิดในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี.....	62
ความแตกต่างของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีกับสถานีอื่น.....	63
ความแตกต่างทางด้านเทคนิค.....	63
ความแตกต่างของระบบ UHF และ VHF	65
ความแตกต่างทางการเสนอข่าว.....	66
จุดมุ่งหมายของรายการข่าวไอทีวี.....	68
การผลิตข่าวการเมือง.....	69
การแบ่งสายงานข่าวการเมือง.....	75
ประเด็นปัญหาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสถานีโทรทัศน์ไอทีวี.....	79
ด้านระบบเครือข่าย.....	79
ด้านการผลิตข่าว.....	80
ด้านการขาดมืออาชีพทางด้านฝ่ายรายการโทรทัศน์และฝ่ายบริหาร.....	81
ด้านโครงสร้างการบริหารและผู้ถือหุ้น.....	84
สรุปลำดับเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ไอทีวี.....	90

บทที่ 5 วิเคราะห์ “ธุรกิจการเมือง”กับการควบคุมสื่อมวลชน: ศึกษากรณี สถานีโทรทัศน์ ไอทีวี.....	99
วิเคราะห์ในกรอบแนวคิดทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ.....	99
กลุ่มทุนธุรกิจในเครือชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน).....	102
วิเคราะห์ในกรอบแนวคิดสื่อสารมวลชนแนวเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง.....	104
วิเคราะห์ในด้านการเป็นเจ้าของสื่อ.....	111
วิเคราะห์ด้านกระบวนการผลิตข่าว.....	112
วิเคราะห์ในกรอบแนวคิดอำนาจและอิทธิพล.....	118
ด้านโครงสร้างผู้บริหารบริษัท.....	118
ด้านโครงสร้างการบริหารฝ่ายข่าว.....	121
ด้านบุคลากรฝ่ายข่าว.....	129
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	138
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยขึ้นไป.....	141
รายการอ้างอิง.....	142
ภาคผนวก.....	150
ภาคผนวก ก. แถลงการณ์ต่อต้านการแทรกแซงการนำเสนอข่าวของสถานี โทรทัศน์ไอทีวี วันที่ 3 มกราคม 2544.....	151
ภาคผนวก ข. คำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องคดีแรงงาน ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547.....	155
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	179

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีโทรทัศน์.....17
2	แสดงรายได้และรายจ่ายของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี (พ.ศ.2539-2541).....83
3	แสดงสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัท สยามอินโฟเทคนเมนท์ จำกัด พ.ศ.2540.....84
4	แสดงรายนามผู้ถือหุ้นไอทีวี ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2542.....86
5	แสดงนโยบายของรัฐที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจ.....101

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	แสดงแผนผังจำลองโครงสร้างของสังคม.....23
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมืองที่ส่งผลต่อการสื่อสารมวลชน.....32
3	แสดงสายงานสายทำเนียบรัฐบาล.....75
4	แสดงสายงานสายรัฐสภา.....76
5	แสดงสายงานสายมหาดไทย.....76
6	แสดงทีมข่าวติดตามพรรคการเมืองสายทำเนียบรัฐบาล.....77
7	แสดงทีมข่าวติดตามพรรคการเมืองสายรัฐสภา.....78
8	แสดงทีมข่าวติดตามนักการเมืองสายมหาดไทย.....79
9	แสดงโครงสร้างการบริหารงาน บริษัท สยามอินโฟเทคนเมนท์ จำกัด ปี 2540.....109
10	แสดงโครงสร้างการบริหารงาน บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ปี 2542.....110
11	แสดงโครงสร้างการบริหารงาน บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ปี 2543.....119
12	แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าว บริษัท สยามอินโฟเทคนเมนท์ จำกัด ปี 2541.....123
13	แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าว บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ปี 2543.....124
14	แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าว บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) หลังวันที่ 25 มกราคม 2544.....128

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย